

Aýdos fatihi: Abdyrachman Gazy Türkmen

Category: Kitapcy, Sözler, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Aýdos fatihi: Abdyrachman Gazy Türkmen AÝDOS FATIHI

► ABDYRAHMAN GAZY TÜRKMEN

Türkmen taryhynyň iň şanly sahypalaryny beýan edýän «Direliş. Ärtogrul» we «Gurulyş. Osman» teleseriallarynda belli türk aktýory Jelal Al tarapyndan janlandyrylýan Abdyrachman Alpyň obrazy köplere tanyş bolsa gerek. Abdyrachman Alp taryhda ýaşap geçen we бүтін ömrüni Ärtogrul Gazynyň, Osman Gazynyň, Orhan Gazynyň, galyberse-de, Osmanly türkmen döwletiniň hyzmatynda geçiren beýik türkmen begzalarynyň biridir. Onuň ýaşan gahrymançylykly ömri, ýadawsyz göreşleri bugünkü gün ýaş nesillere görelidedir.

1326-njy ýylda Bursa we onuň etek raýonlary türkmenler tarapyndan eýelenýär. Orhan Gazy geçiren ýygnaşygynda ýagdaý barada durup geçirip, sözüni wizantiýalylara garşy alnyp barylýan urşa syrykdyrýar:

– Bursany we onuň töwereklerini eýelemek bilen wizantiýa kaýsarynyň Rum ülkesine uzanan gollaryndan birini gopardyk. Sakarýa jülgesi we Nikometiýa-Iznik şäherleri hüjümimize uçranda beýleki goluny-da goparjagynyza ynanýarys. Bu etraplarda berk goragly galalar bardyr öýdemok. Bolaýanda-da her öňýetene gala almak başartmaz. Gazylarymyzyň gaýduwsyzlygynyň, şejagatyň, gahrymançylygynyň öňünde galalar ýekän-ýekän buz deýin erär, ýakyn wagtda bu ýurtlar biziňki bolar! Göreliň, hany, kimler galalary eýeläp yslam dinini ýaýmak üçin jan aýaman göreşerkä?

Bu sözleri diňläp duran aznawur ýaly Abdyrachman diýen türkmen ýigidi:

– Soltanym, bir çemçe ganymy geç... Bäş ýyllap hyzmatyňda gezip ýörün, mundan hoşal däldir öýtmäň welin, her gezek jeňden

dolanyp geleniňizde ýoldaşlarymyň nazarynyň önünde utanyp ýere giräýjek bolýaryn. Hyzmatyňyza başga bir guluňyzy alyp, men guly-da jeň meýdanyna äkidäýseňiz. Şeýdip menem hak ýolunda jeňe girip, Kelimetullany ýaýma myradyna gowuşsam – diýipdir. Ynha, şol Abdýraňman Alp hem Aýdosyň eýelenmeginde görölüp-eşdilmedik gahrymançylyklary görkezipdir we Aýdos tekfurynyň gyzyna öýlenipdir.

Orhan Gazynyň egindeşleri demirgazykda Garadeňiz, günortada Izmit aýlagy, günbatarda Stambul bogazy bilen gurşalan ýarym ada çaltlyk bilen giripdirler. Akja goja, Konur Alp we Abdýraňman Gazynyň alplary ýyldyrym çaltlygynda hereket edipdirler.

Goňur Alp Akýazydyr Sakarýanyň iki tarapyndaky galalary rumlylaryň elinden alypdyr. Akja goja bolsa Ermenibazary, Aýan kölüni (Sapanja), Kandyra galalaryny eýeleýär. Olar has soňra güýçlerini birikdirip Samandyrany eýeleýärler. Bularyň gahrymançylygy türkmen goşunlarynyň önüni açýar. 1326-njy ýylda Akja gojanyň eýelän ýerlerine onuň hormatyna Gojaili (häzirki Kojaeli) diýip at berilýär. Sakarýanyň demirgazyk-gündogaryndaky etraba bolsa Konur Alpyň hormatyna Konrapa diýilýär.

Aýdos galasy Aýdos dagynyň gündogar tarapynda bina edilen gala bolup, ol gala Abdýraňman Gazy bilen Konur Alpyň birleşen güýçleri tarapyndan ele geçirilýär.

Abdýraňman Gazy diýlende adamlaryň aklyna Aýdos galasy gelýär. Aýdos galasy diýlende-de, Abdýraňman Gazy ýada düşýär...

Abdýraňman Gazy Izmitiň eýelenmeginde-de uly işleri bitiripdir. Ol Samandýra tekfurynyň fidýesini bahanalap Izmite gidipdir. Galany we daş-töweregini doly öwrenen Abdýraňman Gazy gelşine Orhan Gaza hasabat beripdir. Patyşa hem ony goşunyň başyny çekýän otrýada serkerde edip belleýär.

Jeňden jeňden ylgan Abdýraňman Gazynyň ýolbaşçylygyndaky merdana türkmen mujahitleriniň gujur-gaýraty we mizemez imany saýasynda gäwüriniň iň uly galalarynyň biri bolan Izmit hem doly eýelenipdir. Galada buthana jaňynyň ýerine azan sesi ýaňlanyp başlaýar. Ömrüni söweş meýdanlarynda ysলামyýete hyzmat edip geçiren Abdýraňman Gazy 1329-njy ýylda aradan çykypdyr.

Gahryman türkmen alplarynyň ruhlary şat bolsun!..

■ **Peýdalanylan çeşme:**

[1] Ryza Tekin Ugurel, «Aýdos fatihi»,
<https://www.dertlidolap.com/aydos-fatihi/>

[2] Wehbi Tüfek «1001 osmanly hekaýaty»,
<https://e-tarih.org/makaleler.php?sayfa=makaledetay&makaleno=4687> vehbi.tulek@tg.com.tr Taryhy şahslar